

**Center on the Social and Emotional
Foundations for Early Learning**

<http://csefel.vanderbilt.edu>

**ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ
ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

**Κοινωνικοσυναισθηματικές
Στρατηγικές Διδασκαλίας:**

Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Φιλίας

Μέρος Β΄

**Επιμέλεια σεμιναρίου:
Ελένη Μοσχοβάκη
Σχολική Σύμβουλος
47^{ης} Περιφέρειας Προσχολικής Αγωγής**

Χίος, Οκτώβριος 2010.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΜΕΡΟΣ Β1:
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΦΙΛΙΑΣ

Α' Δεξιότητες φιλίας που πρέπει να κατέχει ένα παιδί προσχολικής ηλικίας (αναλυτική παρουσίαση των δεξιοτήτων υπάρχει στον Πίνακα που ακολουθεί).

- Κάνει υποδείξεις (οργανώνει το παιχνίδι, δίνει ιδέες στο παιχνίδι).
- Μοιράζεται τα παιχνίδια.
- Συμμετέχει εναλλάξ (αμοιβαιότητα).
- Δίνει βοήθεια.
- Κάνει θετικά σχόλια.
- Ξέρει πότε και πώς να ζητήσει συγνώμη.
- Ξεκινάει να δείχνει ενσυναίσθηση.

Παράδειγμα αλληλεπίδρασης παιδιών.

«Κατασκευή κάστρου από ομάδα 5 παιδιών.»¹

- Αντώνης: *Να κάνουμε αυλή. Να κάνουμε μεγάλο διάδρομο (Δεξιότητα οργάνωσης παιχνιδιού. Δίνει ιδέες στο παιχνίδι.).*
- Κώστας: *Βάλτε τετράγωνα και κύκλους. Βάζω γύρω-γύρω πύργους μικρούς και μεγάλους όχι μέσα στο χώρο μη γεμίσει όλος ο χώρος πύργους. Να κάνουμε ένα θρόνο (Δεξιότητα οργάνωσης παιχνιδιού. Δίνει ιδέες στο παιχνίδι.).*
- Άγγελος: *Θέλεις και άλλα τουβλάκια Κώστα. Πού να τα βάλω (Μοιράζεται τα παιχνίδια, Δίνει βοήθεια.);*
- Κώστας: *Δε θέλω άλλο ευχαριστώ πολύ (Δίνει θετική ανατροφοδότηση.).*
- Αντώνης: *Να κάνω κανόνια (Δεξιότητα οργάνωσης του παιχνιδιού. Δίνει ιδέες στο παιχνίδι.);*
- Κώστας: *Θα προτιμούσα να είναι μακριά το ένα από το άλλο για να μη κολλάνε (Οργανώνει το παιχνίδι.).*
- Ελένη: *Εγώ θα φτιάξω μια λίμνη (Δίνει ιδέες.).*
- Μαρία: *Θέλεις άλλα τουβλάκια; Να κάνω κι εγώ (Δίνει βοήθεια. Οργανώνει το παιχνίδι. Μοιράζεται τα παιχνίδια.).*
- Ελένη: *Ναι, που θα γίνει η καρέκλα του βασιλιά (Δίνει ιδέες.)!*
- Κώστας: *Όχι εδώ θα γίνει (έχουν μια διαφωνία). Βάλτε πανοπλίες. Μπράβο Αντώνη είσαι ο καλύτερος (Οργανώνει το παιχνίδι. Δίνει ιδέες. Κάνει θετικά σχόλια.)!*
- Αντώνης: *Να κάνουμε και φυλακές ... (Δίνει ιδέες.).*

Β' Οργάνωση της τάξης για την προώθηση των δεξιοτήτων φιλίας.

- Δημιουργία περιβάλλοντος αποδοχής όλων των παιδιών.
- Χρήση συνεργατικών παιχνιδιών (π.χ., γωνιά δραματοποίησης-κουκλόσπιτο, οικοδομικό υλικό, ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια).

¹ Το παράδειγμα κατέγραψε η συνάδελφος κ. Δήμου Παρασκευή στη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων. Τα ονόματα των παιδιών έχουν αλλάξει.

- Ενσωμάτωση ευκαιριών για την εξάσκηση δεξιοτήτων φιλίας στο καθημερινό πρόγραμμα (π.χ., στο κουκλόσπιτο να υπάρχουν δύο τηλέφωνα για συνομιλία ανάμεσα σε δύο παιδιά).
- Σχεδιασμός δραστηριοτήτων που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων (π.χ., δραστηριότητες σε ζευγάρια αρχικά, σε ομάδες 3 παιδιών αργότερα, να μοιράζονται τα υλικά).
- Το ψυχολογικό κλίμα της τάξης πρέπει να αναδεικνύει τη σημασία της φιλίας ανάμεσα στα παιδιά της τάξης (π.χ., να μιλούν ευγενικά, να βοηθά ο ένας τον άλλο). Αυτό να αναδεικνύεται συνέχεια από τη/το νηπιαγωγό τόσο μέσα από τη συμπεριφορά της/του όσο και μέσα από τη θετική ανατροφοδότηση που δίνει στα παιδιά.
 Προσοχή! Η θετική ανατροφοδότηση για να είναι αποτελεσματική πρέπει να **περιγράφει τη θετική συμπεριφορά** (π.χ., Είμαι πολύ χαρούμενη σήμερα γιατί ο Γρηγόρης και η Μαρία δούλεψαν μαζί και έφτιαξαν ένα πολύ ωραίο τρένο. Μου άρεσε που μοιραστήκατε ιδέες. Μαρία εσύ τι πρότεινες για το τρένο; Εσύ Γρηγόρη; Εσύ τι έφτιαξες Μαρία; Εσύ Γρηγόρη; Μετά την παρουσίαση. Μπράβο συνεργαστήκατε καταπληκτικά. Ανταλλάξατε ιδέες, μοιραστήκατε τα τουβλάκια, παίξατε και οι δύο πολύ αγαπημένα. Ελάτε να χειροκροτήσουμε το Γρηγόρη και τη Μαρία που ήταν πολύ καλοί φίλοι σήμερα στα τουβλάκια.).

Γ' Στρατηγικές για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων φιλίας.

- *Απευθείας επίδειξη* (Ο Κώστας είναι ανώριμος και εξαιρετικά εγωκεντρικός. Πάντα παίρνει κοντά του το κουτί με τους μαρκαδόρους και δεν αφήνει κανένα παιδί να πάρει μαρκαδόρους από το συγκεκριμένο κουτί. Η/Ο νηπιαγωγός μπορεί να καθίσει δίπλα του. Κώστα βλέπω ότι θέλεις να ζωγραφίσεις. Σήμερα θα ήθελα και εγώ να κάνω μια ζωγραφιά. Κάθεται δίπλα του. Θα ήθελα το κουτί στη μέση για να μπορέσω να πάρω και εγώ μαρκαδόρους γιατί διαφορετικά δεν θα μπορέσω να φτιάξω μια ωραία ζωγραφιά. Συζητούν για τη ζωγραφιά τους την ώρα που ζωγραφίζουν. Μου άρεσε που παίρναμε μαρκαδόρους από το ίδια κουτί. Ήσουν καλό φίλος. Πέρασα πολύ ωραία και νομίζω ότι φτιάξαμε ωραίες ζωγραφιές. Τι λες να τις δείξουμε μετά στην παρεούλα; Στην παρεούλα δείχνουμε τις ζωγραφιές και τον επαινούμε δημόσια. Σήμερα ο Κώστας ήταν πολύ καλός φίλος. Ξέρετε τι έκανε την ώρα της ζωγραφικής; Μοιράστηκε το κουτί τους μαρκαδόρους μαζί μου. Νομίζω ότι αξίζει ένα χειροκρότημα.).
- *Επίδειξη με εικόνες στον υπολογιστή*. Η παρουσίαση PowerPoint «*Είμαστε φίλοι;*» δείχνει εικόνες που μπορούν να αποτελέσουν την αφορμή για να συζητηθούν με τα παιδιά οι δεξιότητες φιλίας. Σε κάθε εικόνα ρωτάμε: Είναι αυτά τα παιδιά φίλοι; Γιατί; Πώς συμπεριφέρονται;
- *Επίδειξη με κούκλες* (Μία κούκλα κουκλοθεάτρου μπορεί να περιγράψει πως θύμωσε και χτύπησε τον αδελφό της για να του πάρει το παιχνίδι. Ζητάμε από τη κούκλα να σκεφτεί τι άλλο θα μπορούσε να κάνει, τα παιδιά δίνουν ιδέες.).
- *Προσομοίωση μιας κατάστασης με τα παιδιά πριν αρχίσει το παιχνίδι τους*. (Η Μαρία είναι ντροπαλό παιδί και διστάζει να μπει στο κουκλόσπιτο. Μαρία έλα να παίξεις. Τα κορίτσια παίζουν μαμά με παιδιά. Θέλεις να γίνεις και εσύ παιδί; Ωραία! Πήγαινε στο κουκλόσπιτο και πες τους: Να γίνω και εγώ παιδί της οικογένειάς σας; Κορίτσια η Μαρία θέλει κάτι να σας πει. Για ακούστε την...).
- *Ανάθεση σε ώριμα παιδιά να υποστηρίζουν άλλα παιδιά που ακόμα δεν έχουν αναπτύξει δεξιότητες φιλίας* (Ιουλία, ο Αντώνης δεν έχει μάθει ακόμα να περιμένει

τη σειρά του. Δείξε του την κάρτα «τα παιδιά περιμένουν σε σειρά» και κράτα του το χέρι στη γραμμή μέχρι να έρθει η σειρά του.).

- Δίδοντας ιδέες για το παιχνίδι τους (Ο Αντώνης θέλει να φτιάξει ένα σπίτι, ο Δημήτρης ένα τρένο. Διαφωνούν έντονα. Η/Ο Νηπιαγωγός παρεμβαίνει δίνοντας εναλλακτική λύση. Τι θα λέγατε να φτιάξει ο Αντώνης ένα σπίτι που θα γίνει ο σταθμός του τρένου, ενώ εσύ Αντώνη θα φτιάξεις το τρένο; Μπορείτε να παίρνετε και επιβάτες από το σταθμό.).
- Ενίσχυση της θεμιτής συμπεριφορά περιγράφοντάς την (π.χ., αντί να πούμε: Μπράβο που παίζετε ωραία, μπορούμε να πούμε: Μπράβο που παίζετε εναλλάξ με το αυτοκινητάκι και λέτε ωραία λόγια ο ένας στον άλλο. Ο πύργος που φτιάξατε είναι πολύ ωραίος μου άρεσε ιδιαίτερα που όταν το φτιάχνατε ανταλλάξατε ιδέες.).

Δ' Μαθησιακά στάδια εκμάθησης δεξιοτήτων.

1° στάδιο.

Απόκτηση - καινούργιας δεξιότητας ή αντίληψης. Μιλάμε για τις δεξιότητες φιλίας και δείχνουμε στα παιδιά πώς να τις εφαρμόζουν.

2° στάδιο.

Ευχέρεια - η ικανότητα να χρησιμοποιήσεις με δική σου πρωτοβουλία μια δεξιότητα ή αντίληψη. Η/ο εκπαιδευτικός δίνει πολλές ευκαιρίες να εξασκήσουν τις δεξιότητες φιλίας. Στην αρχή ενθαρρύνει και βοηθά. Απώτερος στόχος είναι τα παιδιά να τις χρησιμοποιούν χωρίς τη δική μας υπενθύμιση.

3° στάδιο.

Διατήρηση - διαχρονική χρήση της δεξιότητας ή αντίληψης.

4° στάδιο.

Γενίκευση - εφαρμογή της δεξιότητας ή αντίληψης σε νέες καταστάσεις, ανθρώπους, ιδέες, δραστηριότητες και χώρους. Δηλαδή, διατήρηση και εφαρμογή των δεξιοτήτων φιλίας και εκτός σχολείου με άτομα που δεν έχει εξοικείωση.

Ε' Δραστηριότητες που υποστηρίζουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων φιλίας.

- Βιβλία για φίλους: Διαβάζουμε βιβλία για φίλους και κάνουμε συζήτηση με τα παιδιά.. Οργανώνουμε δραστηριότητες επέκτασης.
- Το κουτί της φιλίας: Σε ένα κουτί έχουμε σε χαρτάκια τα ονόματα όλων των παιδιών. Με τα παιδιά έχουμε μιλήσει και καταγράψει τι σημαίνει να είναι κάποιος καλός φίλος. Το κάθε παιδί επιλέγει ένα χαρτάκι και ανάλογα με το όνομα του παιδιού που θα διαλέξει θα πρέπει εκείνη τη μέρα να γίνει πολύ καλός φίλος/η με αυτήν/όν.
- Το δένδρο της φιλίας: Φτιάχνουμε τον κορμό ενός δένδρου, που είναι το δένδρο της φιλίας. Την ώρα του κύκλου τα παιδιά μας λένε για κάποιο παιδί που παρατήρησαν ότι ήταν καλός φίλος. Θα πρέπει να περιγράψουν τι έκανε αυτό το παιδί. Η συμπεριφορά καταγράφεται σε χαρτί κανσόν που έχει σχήμα φύλλου (π.χ., Ο Ανδρέας βοήθησε τη Μαρία να συμμαζέψουν τα τουβλάκια). Τα φύλλα σταδιακά γεμίζουν τα κλαδιά του δένδρου και δείχνουν πόσο δυναμώνει το δένδρο της φιλίας στην τάξη μας.
- Το πάπλωμα της φιλίας: Η δραστηριότητα αυτή είναι παραλλαγή του δένδρου της φιλίας όπου κόβουμε ρόμβους από χαρτί κανσόν και καταγράφουμε

συμπεριφορές παιδιών που δείχνουν ότι είναι καλοί φίλοι. Στο τέλος συνθέτουμε όλους τους ρόμβους σε ένα πολύχρωμο πάπλωμα (κολλάζ).

- Το βιβλίο της φιλίας: Φωτογραφίζουμε παιδιά κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων του σχολείου, όπου φαίνεται ότι εξασκούν δεξιότητες φιλίας. Με τις φωτογραφίες φτιάχνουν τα παιδιά το βιβλίο της φιλίας. Περιγράφουν τις φωτογραφίες και τις καταγράφουν ως κείμενο του βιβλίου, το οποίο τοποθετείται στη βιβλιοθήκη της τάξης.
- Μουσική - Τραγούδια για τη φιλία.

ΣΤ΄ Εκπαιδευτικά σενάρια για την απόκτηση των δεξιοτήτων φιλίας.²

Δεξιότητες οργάνωσης παιχνιδιού.

Ο Κατσουλίνος (κούκλα κουκλοθεάτρου) ήρωας της χώρας τον παραμυθιών εμφανίζεται στο Νηπιαγωγείο. Είναι πολύ στεναχωρημένος γιατί δεν έχει βρει κανένα φίλο μέχρι τώρα για να παίξει στο Νηπιαγωγείο. Η/Ο νηπιαγωγός τον ρωτάει τι κάνει για να πείσει τα παιδιά να παίξουν μαζί του και εκείνος της απαντάει ότι:

Ή θα πάει να κάνει παράπονα στην κυρία ότι δεν τον παίζουν ή θα πάει και θα κάτσει στη γωνιά που φτιάχνουν τα παιδιά τα τουβλάκια και κάθεται ήσυχα χωρίς να μιλήσει σε κανένα παιδί, βλέπει και περιμένει να του δώσουν να παίξει και αυτός.

Η/Ο νηπιαγωγός ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν πώς να βοηθήσουν τον ηρώα να κάνει φίλους και καταγράφει τις στρατηγικές που προτείνουν τα νήπια..

Μαθαίνω να μοιράζομαι.

Η Κλεοπάτρα (κούκλα κουκλοθεάτρου), που είναι ένα κοριτσάκι που μένει στην ίδια γειτονιά με τον Κατσουλίνο, καταφθάνει εκνευρισμένη μια μέρα στο Νηπιαγωγείο.

-Ακούς εκεί, τι παραπάνω έχει ο Κατσουλίνος από μένα και έκανε τόσους φίλους. Εγώ είμαι πιο καλή. Τις προάλλες να δείτε ένα τέλειο κάστρο που έφτιαξα μόνη μου στο Νηπιαγωγείο, ήταν μούρλια. Κανένας όμως δεν ήρθε να το καμαρώσει. Όλοι έπαιζαν με τους φίλους τους.

-Καλά δεν έχεις φίλους;

-ΟΧΙ.

-Και όταν φτιάχνεις ή παίζεις με κάτι δεν υπάρχει κάποιος να παίξει μαζί σου.

-Οχι βέβαια! Κατά καιρούς έρχονται μερικά παιδιά και μου ζητούν να παίξουν και αυτά μαζί μου, αλλά εγώ δεν τους δίνω σημασία. Δε μου αρέσει να μοιράζομαι τα πράγματα μου ούτε να ακούω τις ιδέες των άλλων. Να, στο κάστρο ήρθε ο Τάκης και μου είπε ότι κάνω καλή δουλειά και θα ήθελε και κείνος να βοηθήσει στην κατασκευή του, αλλά τον έδιωξα. Δεν το θεωρώ απαραίτητο.

Κατά τα άλλα είμαι πολύ θυμωμένη γιατί κανείς δε έρχεται να παίξει μαζί μου.

Με αφορμή αυτό τα παιδιά συζητούν τρόπους με τους οποίους η Κλεοπάτρα θα μάθει να μοιράζεται και να εναλλάσσεται με τα υπόλοιπα παιδιά στα παιχνίδια της, Οι προτάσεις των νηπίων καταγράφονται.

Μαθαίνω να εναλλάσσομαι στο παιχνίδι. Κάνω θετικά σχόλια. Γνωρίζω πώς και πότε να ζητάω συγγνώμη.

Ο Λεωνίδας, ξάδερφος της Κλεοπάτρας, στέλνει ένα γράμμα στα παιδιά (το γράμμα το φέρνει στο νηπιαγωγείο η Κλεοπάτρα) που λέει:

«Βοήθεια παιδιά.

² Ευχαριστώ τη συναδέλφισσα κ. Ματρώνα Πουπάλου για τη συγγραφή των σεναρίων κουκλοθεάτρου.

Είμαι ένα παιδί από την παραμυθοχώρα και πάω στο Νηπιαγωγείο. Την προηγούμενη βδομάδα συνέβει κάτι συγκλονιστικό στο σχολείο. Πήγα να παίξω με τη φίλη μου την Κατερίνα κουκλοθέατρο. Θα παίζαμε το αγαπημένο μου θέμα Ben10, εκείνη όμως ήθελε να παίξουμε Patty. Δεν καταλάβαινε πόσο ηλίθια ήταν η ιδέα της. Στο τέλος εκνευρίστηκαν, της είπα ότι έχει τις πιο ανόητες ιδέες του κόσμου και της πήρα την κούκλα. Αυτή άρχισε να κλαίει και τότε νευρίασα πιο πολύ. Της είπα να πάει να χαθεί και ότι ήταν μυξιάρικο. Στο τέλος αυτή έφυγε θυμωμένη και έχει να μου μιλήσει μια βδομάδα. Δεν έχω να παίξω με κανέναν πια και το κουκλοθέατρο δεν έχει πλάκα όταν παίζω μόνος μου. Πείτε μου τι να κάνω σας παρακαλώ για να κερδίσω τη φίλη μου ξανά.

Με εκτίμηση

Λεωνίδας».

Με αφορμή αυτό το γράμμα συζητάμε για τη σπουδαιότητα της εναλλαγής στα παιχνίδια, του να ζητάει κανείς συγγνώμη και να κάνει θετικά σχόλια στο φίλο του.

Ζ΄ Παιδικά βιβλία για τη φιλία.

Ρόμπ Λιούις «Φίλοι» Πατάκης.

Leo Timmers «Ο Δόκτωρ Μπλουμ σε υποβρύχιες περιπέτειες» Δίπτυχο.

Thomas Taylor «Ο Λούντβιχ και το σοκολατένιο μπισκότο» Modern Times.

Λίντσευ Γκάρντινερ «Δικό μου, Δικό σου!» Άμμος.

Donalson & Scheffler «Το μαγικό σκουπόξυλο» Λιβάνης.

Αμπεντί & Νόουντορφ «Βρομοκάτσικο» Πατάκης.

Αμπεντί & Νόουντορφ «Γιούπι, Κέρδισα» Πατάκης.

Αμπεντί & Νόουντορφ «Βρέθηκε» Πατάκης.

Αμπεντί & Νόουντορφ «Αλήθεια σου λέω, δεν το 'κανα εγώ!» Πατάκης.

Weninger & Tharlet «Ένας για όλους και όλοι για έναν» Πατάκης.

Landa & Warnes «Συγγνώμη!» Κόκκινη Κλωστή δεμένη.

Γκριμστνεϊλ & Λίνσελ «Το ποντικάκι και τα βατόμουρα» Πατάκης.

Marcus Pfister «Ασημάκης, το πολύχρωμο ψαράκι» Παπαδόπουλος.

Β. Ηλιόπουλος «Τριγωνοψαρούλης εναντίον Μεγάλου Καρχαρία» Πατάκης.

Μάρτιν Αγκάσι «Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε» Μεταίχιμο.

Ελίζαμπεθ Βέρντικ «Οι λέξεις δεν είναι για να πληγώνουμε» Μεταίχιμο.

Γιολάντα Τσορώνη-Γεωργιάδη «Φίλοι για πάντα» Σαββάλας.

Γιολάντα Τσορώνη-Γεωργιάδη «Ο Κίμωνας σε αποστολή Διάσωσης» Σαββάλας.

**ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ
ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

Marcus Pfister «*Ασημάκης, το πολύχρωμο ψαράκι*» Παπαδόπουλος.

Το βιβλίο αυτό μπορεί να διαβαστεί στα παιδιά αρκετές φορές και να γίνουν διαφορετικές δραστηριότητες κάθε φορά (π.χ., τη μία φορά επαναδιήγηση και εικαστικά, την επόμενη μέρα συζήτηση και δραματοποίηση).

Συζήτηση:

Συζητάμε πώς αισθάνονται οι ήρωες κατά τη διάρκεια της ιστορίας.

Πώς νιώθει ο Ασημάκης για τα γυαλιστερά του λέπια;

Γιατί ήθελε και το μικρό ψαράκι ένα τέτοιο λέπι;

Πώς λέτε να αισθάνθηκε τώρα που αρνήθηκε να του δώσει ένα;

Γιατί αισθάνεται τόσο μόνος ο Ασημάκης;

Γιατί αισθάνεται τώρα τόσο χαρούμενος;

Πώς αισθάνονται τώρα τα άλλα ψάρια του βυθού που έχουν και αυτά από ένα γυαλιστερό λέπι;

Ο Ασημάκης στην ιστορία μας δεν ήθελε να μοιραστεί να λέπια του. Εσείς υπήρχαν φορές που δεν θέλατε να μοιραστείτε κάτι; Συζητάμε πόσο δύσκολο είναι να μοιραζόμαστε ορισμένα πράγματα. Τι μπορούμε να κάνουμε τότε [Ανάλογα με τα παραδείγματα των παιδιών συζητάμε εναλλακτικές λύσεις (π.χ., να ανταλλάξουμε παιχνίδια. Να το δώσω για 5 λεπτά.)].

Αλήθεια τι έκανε ο Ασημάκης όταν είχε το πρόβλημα; Ζήτησε βοήθεια από άλλους. Εξηγούμε ότι και αυτοί μπορούν να ζητούν βοήθεια από τη/το νηπιαγωγό ή άλλα παιδιά όταν έχουν πρόβλημα.

Δραματοποίηση με κούκλες.

Τα παιδιά φτιάχνουν ψάρια του βυθού και δραματοποιούν την ιστορία. Κολλάμε με σελοτέιπ ή blue tack στον Ασημάκη ασημένια λέπια τα οποία μοιράζεται με τα άλλα ψάρια.

Κατασκευή μεγάλου βιβλίου

Φτιάχνουμε ένα μεγάλο βιβλίο σε σχήμα ψαριού. Τα παιδιά μοιράζονται ιδέες πώς μπορεί να είναι κάποιος καλός φίλος. Η κάθε σελίδα του βιβλίου αρχίζει με τη φράση:

Είμαι καλός φίλος όταν...

Τη κάθε σελίδα την εικονογραφεί και ένα διαφορετικό παιδί ανάλογα με την ιδέα που είχε.

Πίνακας Δεξιότητων Φιλίας.

Δεξιότητες	Σημασία	Περιγραφή	Επίδειξη	Εξάσκηση	Προώθηση
Δεξιότητες οργάνωσης παιχνιδιού.	Παιδιά που μπορούν να οργανώσουν το παιχνίδι τους μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες για παιχνίδι τόσο για τους εαυτούς τους όσο και τους άλλους.	Προσέλκυσε την προσοχή ενός φίλου. Δώσε του ένα παιχνίδι. Κάνε υποδείξεις τι μπορεί να κάνει με το παιχνίδι.	Ιστορίες, εικόνες, κούκλες κουκλοθεάτρου κλπ. Επιδεικνύουμε τόσο τους θεμιτούς όσο και τους λανθασμένους τρόπους προσέγγισης..	Παίζουμε μαζί τους. Δίνουμε ιδέες πώς μπορούν να οργανώσουν το παιχνίδι τους. Τα παιδιά εξασκούνται με παιχνίδια ρόλων.	Συνεχής ενθάρρυνση να δοκιμάζουν τις νέες τους δεξιότητες.
Μαθαίνω να μοιράζομαι	Παιδιά που μπορούν και μοιράζονται παιχνίδια και υλικά βιώνουν περισσότερες θετικές εμπειρίες με τους συνομηλίκους τους. Γνωρίζουν επίσης πώς να χειρίζονται καταστάσεις όταν δεν θέλουν να μοιραστούν αυτό με το οποίο παίζουν.	Το παιδί έχει παιχνίδια - υλικά. Προσφέρει ή ανταποκρίνεται στην παράκληση φίλων του να πάρουν παιχνίδια - υλικά.	Ιστορίες, εικόνες, κούκλες κουκλοθεάτρου κλπ. Επιδεικνύουμε τόσο τους θεμιτούς όσο και τους λανθασμένους τρόπους προσέγγισης.	Επιδεικνύουμε εμείς πώς μπορούν να μοιραστούν. Τα παιδιά εξασκούνται με παιχνίδια ρόλων Συζητάμε ότι κάποιες φορές μπορεί να μη θέλουμε να μοιραστούμε κάτι και ότι αυτό είναι εντάξει.	Ποια παιδιά θα παίξουν μαζί και θα μοιραστούν τα παιχνίδια; Συζήτηση για τον τρόπο που μπορούν να δουλέψουν τα παιδιά στις γωνιές της τάξης, δίνοντας έμφαση στο να μοιράζονται το υλικό, τους ρόλους κλπ.

Ο Πίνακας συνεχίζεται.

Δεξιότητες	Σημασία	Περιγραφή	Επίδειξη	Εξάσκηση	Προώθηση
Βοηθώ τους άλλους. Είμαι μέλος της ομάδας.	Το να βοηθάς τους άλλους και να ξέρεις πώς να συμπεριφέρεσαι μέσα στη ομάδα βοηθά τα παιδιά στο παιχνίδι τους και ανταποκρίνονται καλύτερα στους άλλους.	Τα παιδιά βοηθούν το ένα το άλλο. Περιέγραψε ή δείξε σε ένα φίλο πώς μπορεί να κάνει κάτι ή να χρησιμοποιήσει ένα εργαλείο κλπ. Βοήθησε ένα φίλο που αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα ή είναι πολύ αναστατωμένος.	Ιστορίες, εικόνες, κούκλες κούκλες κουκλοθεάτρου κλπ. Επιδεικνύουμε τόσο τους θεμιτούς όσο και τους λανθασμένους τρόπους προσέγγισης.	Κούκλες κουκλοθεάτρου. Η μία κούκλα αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα και θέλει βοήθεια. Πώς μπορεί να βοηθήσει η άλλη; Αν δεν ανταποκρίνεται πώς αισθάνεται η πρώτη κούκλα;. Κάνουμε συζήτηση με τα παιδιά.	Προωθούμε, υποστηρίζουμε και ενθαρρύνουμε τα παιδιά να βοηθούν ή να συνδράμουν άλλα παιδιά που είναι πολύ αναστατωμένα.
Μαθαίνω να εναλλάσσομαι στο παιχνίδι.	Αρχικά τα παιδιά πρέπει να ανταποκρίνονται στην παράκληση του άλλου. Σταδιακά θα πρέπει να υπάρχει αμοιβαία-ισότιμη συμμετοχή των παιδιών στα πλαίσια της ομάδας. Επίσης η διάρκεια του παιχνιδιού θα αυξάνεται καθώς θα έχουμε παρατεταμένη αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά.	«Μια εσύ, μια εγώ...» Μαθαίνει να ζητά τη σειρά του. Μαθαίνει να τραβά την προσοχή των παιδιών κοιτώντας τα, καλώντας τους ή με χειρονομίες ή κρατώντας το χέρι τους για να δείξει ότι ζητά να ξεκινήσει ένα παιχνίδι. Συμμετέχει σε παιχνίδια εναλλαγής.	Η/Ο νηπιαγωγός επιδεικνύει απευθείας παιχνίδια ρόλων.	Επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδικά παιχνίδια όπου ο καθένας περιμένει τη σειρά του (π.χ., παιχνίδια με μπάλα).	Προωθούμε, υποστηρίζουμε και ενθαρρύνουμε τα παιδιά να παίρνουν πρωτοβουλίες και να εναλλάσσονται στο παιχνίδι.

Ο Πίνακας συνεχίζεται.

Δεξιότητες	Σημασία	Περιγραφή	Επίδειξη	Εξάσκηση	Προώθηση
Κάνω θετικά σχόλια. Επαινώ.	Τα θετικά σχόλια συμβάλουν αποφασιστικά στις φιλίες των παιδιών.	Με λεκτικό τρόπο: «Έκανες καλή δουλειά ...!» «Μου αρέσει ο τρόπος ...!» Με σωματική επαφή: Αγκαλιά. Με χτύπημα στον ώμο. Ενώνοντας τις παλάμες.	Η/Ο νηπιαγωγός κάνει συνέχεια θετικά σχόλια για τα παιδιά περιγράφοντας τις συμπεριφορές τους που παρατήρησε.	Ζητάμε καθημερινά από τα παιδιά τη ώρα του κύκλου να κάνουν ένα θετικό σχόλια για τη συμπεριφορά κάποιου παιδιού στη τάξη.	Προωθούμε, υποστηρίζουμε και ενθαρρύνουμε τα παιδιά να κάνουν θετικά σχόλια.
Γνωρίζω πότε και πώς να ζητάω συγγνώμη.	Να γνωρίζω πότε και πώς να ζητάω συγγνώμη συμβάλει αποφασιστικά στη δημιουργία φιλικής σχέσης ανάμεσα στα παιδιά.	«Λυπάμαι που σε χτύπησα όταν μου πήρες τη μπάλα.» «Δεν ήθελα να σε σπρώξω.»	Κάνουμε επίδειξη με κούκλες κουκλοθεάτρου.	Διαβάζουμε διάφορα σενάρια, μπορούμε να δείξουμε εικόνες και ζητάμε από τα παιδιά να σκεφτούν πώς θα μπορούσαν να ζητήσουν συγγώμη.	Προωθούμε, υποστηρίζουμε και ενθαρρύνουμε τα παιδιά την ώρα που ζητούν συγγώμη.

